

MJV – Risk Management and enforcement of lower tier sites

Lissabon, Portugali 17-20.10.2023

Matkakertomus/ Tero Järvenpää & Tanja Heinimaa

Lissabon:

- Portugalin pääkaupunki (vuodesta 1255) ja suurin kaupunki, asukasluku 545 000, metropolialueella asuu 2,8 milj. ihmistä
- Manner-Euroopan läntisin pääkaupunki
- Historiallinen keskus on rakennettu seitsemälle kukkulalle ja korkeuserot kaupungissa ovat suuret
- Ollut merkittäviä maanjäristyksiä esim. 1700-luvulla, jonka jälkeen rakennettu kestävämpään paremmin järjestyksiä. Taloissa käytetty ensimmäisenä maailmassa järjestyksissä joustavia puuperustuksia
- Keskeisimmät nähtävyydet: maurilaisvaikutteinen vanhakaupunki Alfama, 1700-luvun ruutuasemakaavainen Baixa. Kaupunki on itsessään jo nähtävyys.
- Vasco Da Gama –silta on yksi maailman pisimmistä, n. 12,5 km

Kokouksen aiheet

- Riskienhallintakäytäntöjen toimivuus MAPP-laitoksilla
- Ohjelma jaettu kolmeen päivään. Jokaisena päivänä pidettiin n. 10-15 min. esittelyjä eri maiden tarkastuskäytännöistä. Lisäksi muutamia puheenvuoroja.
- Suomen esityksenä onnettomuus jätteenkäsittelylaitoksella. Herätti paljon keskustelua.
- Jokaisena päivänä järjestettiin yksi työpaja (yhteensä kolme). Työpajoihin oli valmisteltu n. 10 ennakkokokysymystä kunkin ryhmän (yhteensä 4) vastattavaksi.
 - *Dealing with notification and awareness issues on different types of lower tier sites*
 - *Addressing challenges with risk assessments and technical competence on lower tier sites*
 - *Implementation challenges for authorities in regard to emergency planning, land-use planning and inspections*

Kuva kokouspaikasta

Taustaa MAPP-laitoksista/EU

- Mapp-laitoksia 57 % Seveso-kohteista, yhteensä 6526. TS-laitoksia 43 % (4870)
- Suomessa MAPP-laitoksia 191 kpl, joka on keskiarvon yläpuolella. Esim. Malta 10 Seveso-kohdetta vs Italia n. 1000 kpl.
- Tyypilliset MAPP-laitokset: energia- (esim. voimalaitokset, LPG/LNG), ilmakaasu-, elintarvike-, jätehuolto ja vedenkäsittelylaitokset, lannoitteet ja logistiikkavarastot.
- Laitostyypeissä maakohtaisia eroja. Esim. Belgiassa ja Hollannissa paljon isoja polttoainevarastoja.
- Uusia laitostyyppisiä esim. data centerit ja vetylaitokset

Yhtäläisyyksiä ja eroja Suomen malliin / Seveso-valvonta:

- Tietyissä maissa yhdistetty ympäristöpuolen kanssa, osassa oma viranomaistaho (esim. Viro ja Unkari) kuten suomessa, Puolassa valvonta pelastuslaitoksella.
- Suomen lisäksi esim. Unkarissa ja Virossa valvonnassa kemikaalimääriltään Sevesoa pienemmät kohteet (ns. under tier). Pääsääntöisesti vain Seveso-valvonta.
- Esimerkkejä valvontakäytännöistä:
 - Italiassa tarkastuksilla useita valvojia, kesto 3-6 päivää
 - Osassa valmentava, kiristyvän ruuvien periaate (kuten Saksa ja Suomi), Italia ja Hollanti asettavat tiukat sanktiot.
 - Portugalissa yllätystarkastukset ja MAPP-laitosten taajuus riskiperusteisesti 3-5 vuoden välein.
 - Keskimäärin kolmen vuoden välein tarkastus. Tietyissä maissa, kuten Italia, tehdään jälkitarkastus. Romaniassa kaikki kohteet tarkastetaan vuosittain.
 - Maksuperusteet erilaisia, osalla ilmaiset tarkastukset, mutta ns. vuosimaksu
 - Virossa lupaprosessi samankaltainen, mutta lupa myönnetään vasta käyttöönottotarkastuksessa
 - Belgiassa Seveso-viranomainen ei myönnä lupia vaan antaa ns. asiantuntijalausuntoja

Työpajojen tuloksia - Mapp-laitosten eroja TS-laitoksiin

- Pienemmät kemikaalimäärät
- Suppeampi turvallisuusraportointi
- Ei tarkkaa vaatimusta SMS-käytännölle (safety management system)
- Ei ulkoista pelastussuunnitelmaa, eikä kaikilla edes sisäistä
- Maankäytön suunnittelu vain saatavilla olevan tiedon perusteella. Tietyissä maissa edellytetään tarkempaa arviointia.
- Pidemmät määräajat tarkastuksille. Kolme maata 1-2 vuoden välein, osa joustavasti 4 vuoden välein ja Portugali riskiperusteisesti 3-5 vuoden välein.
- Yleisölle tiedottamisessa maakohtaisia eroja, esim. mini safety reports

Työpajojen tulokset – tunnistetut haasteet

- Viranomaisilla ei aina tietoa Seveso-kohteista varsinkin, jos lupamenettely ei kata alempia laitoksia.
- Viestintä, riskitietoisuus, dokumentointi ja muutoksen hallinta usein puutteellista
- Konsulttien tuottamat raportit jäävät pölyttymään, eikä henkilöstöä sitouteta riittävästi
- Seveson riskiperusteinen ajattelutapa hankala ”opettaa” pienemmille organisaatioille
- Lupien jakaminen eri toiminnanharjoittajille, jotta vältetään Seveso-laajuudelta
- Yhteistyö ja tiedonvaihto viranomaisten kesken usein puutteellista
- Mapp-laitosten dokumentaatio, riskinarviointiosaaminen ja johtamisjärjestelmät suppeammat
- Pienemmät laitokset tekevät usein mitä käsketään, mutta eivät ennakoivasti
- Tekninen kehitys usein lainsäädäntöä edellä, eikä viranomaisella ole riittäviä työkaluja

Työpajojen tuloksia – hyviä käytäntöjä ja ratkaisuehdotuksia

Valvontatyylin mukauttaminen laitoksen laajuuteen ja monimutkaisuuteen perustuen – pienemmät laitokset edellyttävät yksinkertaista ja selkeää opastusta/vaatimuksia.

Konsulttien pätevyysvaatimukset, joilla pyritään tasalaatuisuuteen (esim. Romania)

Tekoälyn hyödyntäminen luvattomien laitosten löytämiseen

Valmentava ote valvonnassa – pyritään ohjaamaan oikeaan suuntaan. Oppaat, tarkastuslistatyypiset ohjeet ja viestintä tärkeitä vaikuttamiskeinoja. Tiukat sanktiot vs. kiristynvä ruuvi

Laitosten riskitietoisuuden parantaminen läpinäkyvällä viestinnällä (onnettomuustapaukset) ja antamalla tarkastuksilla esimerkkejä

Standardoitu malli prosessiturvallisuuden hallintaan

Virkamiesten kommunikaatiotaitojen parantaminen esim. koulutuksella

Selkeästi laitostyypeittäin laaditut tarkastuslistat valvontaan.

Case-esimerkki Belgian säiliövalvontaprojektista

Arvioivat systemaattisesti suurien säiliöiden turvallisuustasoa ikääntymisen ja varautumistason näkökulmasta

Kampanja toteutettiin pienellä ryhmällä

Suurimmat puutteet toiminnanharjoittajilla suorituskyvyn tarkkailussa

Riskinarvioinneissa puutteita. Esim. sulkuventtiilien turvallisia sijoituspaikkoja ei ollut arvioitu riittävästi onnettomuuden näkökulmasta

Varastosäiliöiden kunto selvästi parempi kuin prosessisäilöiden

Onnettomuuksien ja poikkeustilanteiden harjoittelussa puutteita – miten vuoto- ja hälytystilanteessa toimitaan

Yhteenveto

Oli mukava tavata kollegoja eri maista ja vertailla käytäntöjä. Vaikka suurimmaksi osaksi menettelyt ovat samankaltaisia, on myös joitain isompia maakohtaisia eroja. Matkailu avartaa ja ihmisten kohtaaminen on hyvin tärkeää. Kokouksessa oltiin hieman huolissaan MJV:n jatkosta.

Yleisesti ottaen haasteet ja Seveso-lainsäädännön epäkohdat ilmenevät käytännön tasolla hyvin samalla tavoin eri maissa. Esimerkiksi maankäytön suunnittelu, vanhat laitokset, suorituskyvyn tarkkailu, muutosten hallinta ja dokumentointi ovat joka puolella haasteita.

Oli myös hienoa todeta, että olemme Suomessa erittäin hyvällä tasolla käytännöissä ja uudet hankkeet, kuten vetyopas, Vallu ja KemiDigi vastaavat moneen keskeiseen haasteeseen, joita seminaarin aikana nostettiin esiin.

